

Lausuntopyyntö: Uuraisten kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa

Uuraisten kunnanhallituksen päätöksenteon tueksi on sivistyslautakunnalta pyydetty lausuntoa, koskien varautumissuunnitelman yleistä osaa, Uuraisten kunnan kriisiviestintä ohjetta ja häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosääntöä. Nämä asiakirjat ovat pykälän salaisina liitteinä.

Johdanto asiaan:

Valmiuslain mukaan kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Valmiussuunnittelulla luodaan sellaiset johtamisjärjestelmät ja toimintaperiaatteet, joilla Uuraisten kunnan häiriötilanteiden aikainen johtokeskus, joka poikkeusoloissa toimii poikkeusolojen johtokeskuksena sekä kunnan eri toimintayksiköt voivat toimia siten, että kunnan elintärkeiden toimintojen ylläpito erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tulee turvatuksi.

Kokonaisvarautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin muodostuu koko kuntaa koskevasta valmiussuunnitelmasta sekä toimialueiden ja konsernin valmiussuunnitelmista. Valmiussuunnitelmien ohella häiriötilanteisiin varautumista tukevat kiinteistökohtaiset pelastussuunnitelmat.

Kunnat ovat uudenaikaisessa tilanteessa varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan liittyen. Perinteisten uhkien rinnalle on noussut uusia globaaleja uhkia, kuten hallitsematon ja välineellistetty maahanmuutto. Kuntien palvelutuotantojärjestelmä on muuttunut; vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Valmiussuunnitteluun on tarvetta panostaa pysyvästi aiempaa enemmän ja systemaattisemmin, koska hallinta on muuttunut yhä vaikeammaksi. Lisähaasteena tilanteessa on se, että varautumiseen ja valmiussuunnitteluun on käytettävissä aiempaa niukemmin resursseja julkisen talouden kestävyysvajeen vuoksi.

Valmiuslaissa (29.12.2011/1552 § 13) säädetään, että viranomaisten tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että kunnan tulee huolehtia asukkaidensa ja ympäristönsä turvallisuudesta ja peruspalvelutuotannosta kaikissa olosuhteissa ja toimia yhteistyössä ulkopuolisten osapuolten kanssa niin normaaliaikana, kun poikkeusoloissa suoriutuakseen tehtävästään. Kunnan on myös huolehdittava vaaranalaisilta alueilta siirretyn väestön turvallisuudesta ja peruspalveluista.

Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (2017) on kirjattu, että yhteiskunnan elintärkeät toiminnot muodostuvat asioista, jotka pitävät turvallisen arjen rattaat pyörimässä – esimerkiksi toimivasta oikeuslaitoksesta, riittävästä rajavartiosta, sujuvasta liikenteestä ja puhtaasta elinympäristöstä. Kun yhteiskunnan perustoiminnot ovat kunnossa, kriiseistä voidaan palata normaaliin elämään ilman, että koko yhteiskunnan perusta järkkyy. Elintärkeiden toimintojen merkityksen huomaa, jos jokin menee pahasti vikaan: sattuu vaikkapa laaja sähkökatko tai suuronnettomuus. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattava kaikissa tilanteissa, yhtä lailla normaalioloissa kuin kriisin sattuessa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa elintärkeät toiminnot on otettu varautumistyön lähtökohdaksi. Siinä elintärkeiksi toiminnoiksi on määritelty:

Keskeisimmät strategialuonnoksen sisältöön vaikuttaneet tekijät ovat olleet turvallisuusympäristön muutos, Suomen Nato-jäsenyys, kotimaan kriiseistä saadut kokemukset, Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan kerätyt opit, hallinnolliset muutokset sekä muut käynnissä olevat turvallisuushankkeet. Keskeisin muutos sisällössä on, että varautumisen rinnalla käsitellään kykyä vastata häiriötilanteisiin ja kriiseihin eli vastetta. Edellisiin vastaaviin strategioihin verrattuna painotetaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja toimijoiden sijasta enemmän itse toimintaa.

Kuntien rooli elintärkeiden toimintojen ylläpidossa on keskeinen, koska peruspalveluiden ja muiden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen järjestäminen on merkittäville osiltaan edelleen kuntien vastuulla.

Kuntien varautumisvelvoite poikkeusoloihin perustuu valmiuslakiin mutta erityisesti normaaliolojen turvallisuuden, ja normaaliolojen häiriötilanteiden hallinta edellyttävät kuntien varautumisen kehittämistä sillä kuntahallinnon ja –palveluiden uudet kehityssuunnat, on otettava huomioon kuntien varautumiseen ja laajemmin niiden turvallisuuden hallinnan kokonaisuuteen vaikuttavina tekijöinä.

Kuntien järjestämisvastuulla olevia palveluita tuotetaan nykyisin yhä enemmän peruskunnan ulkopuolella. Tuotannon uudet tavat on huomioitava valmiussuunnittelussa, palveluntuottajien roolit ja vastuut varautumiseen liittyvissä asioissa on määriteltävä sekä luotava toimivat yhteistoimintamenettelyt näiden kanssa. Kuntien järjestämisvastuulla olevien palveluiden valmiussuunnittelua kuvataan tarkemmin toimialojen valmiussuunnitelmissa. Jatkuvuudenhallinta tulee huomioida kuntien konsernien osien toiminnassa ja siitä ohjeistetaan konserniohjeessa.

Jatkuvuudenhallinta tulee huomioida palveluiden hankintaprosessissa, palvelusopimusten laadintavaiheessa sekä sopimusten valvonnassa. Kunnan toimialojen ja kuntakonsernin velvollisuutena on valvoa omalla toimialallaan mm. palveluntuottajien henkilövarauskysymyksiä ja palveluntuottajilta on edellytettävä asianmukaisten valmiussuunnitelmien laadintaa.

Uuraisten kunnan kriisiviestintäsuunnitelma on osa kunnan valmiussuunnittelun kokonaisuutta. Kunnan kriisiviestintäsuunnitelman antamia yleisiä linjauksia tarkennetaan toimialojen ja osakkuusyhteisöjen valmiussuunnitelmissa. Tehokas kriisiviestintä edellyttää suunnittelua, ennakointia, kouluttautumista ja harjoittelua. Uuraisten kunta osallistuu alueellisiin ja valtakunnallisiin viranomaisyhteistyöharjoituksiin.

Valmiussuunnittelun tavoitteena Uuraisten kunnassa on ensisijaisesti toimenpantavuus ja jatkuvuudenhallinta, ei laatia suunnitelmia mappihyllyihin ja sähköisiin kansioihin.

Valmistelija/lisätietoja: peruspalvelujohtaja Jouko Nykänen, puh. 0405891277.

Peruspalvelujohtajan ehdotus annettavaksi lausunnoksi: Sivistyslautakunta hyväksyy varautumissuunnitelman yleisen osan, Uuraisten kunnan kriisiviestintä ohjeen ja häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosäännön.

Päätös: Sivistyslautakunta hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Toimenpiteet: lausunto Uuraisten kunnanhallitukselle